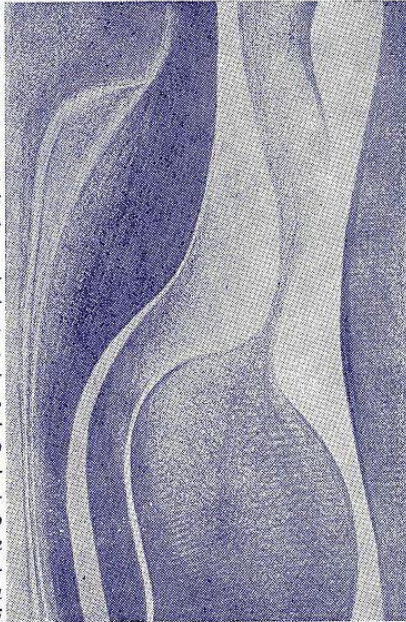

dušan belča

BELEŠKE U VRTU

Ove zabeleške pisane u mom pomalo neuređenom i zapuštenom vrtu, u koji sve više od nekud iz šuma i polja prodiru divlji cvetovi i trave jedan su vid lutanja kojem se predajem ovoga leta kada sunce pređe određenu tačku na zapadnom delu vidika.

O jada, pisanje romana! Šta je to, na primer, pisanje romana — izmišljanje života (što nije potrebno), imitiranje života (što je nemoguće), prerađivanje života (što je besmisleno) a tek bezumno pisanje drama i pripovedaka! Eto kategorija pisanja knjiga — jedan (zapravo) niži stepen pisanja, jedno ponižavanje pisca, jedno njegovo popuštanje pred sujetom svetskom pred publikom, pred materijom — slobodno recimo, pred praktičnim.

Zato je valjda i to pisanje knjiga sporeno najčešće kod pisca sa otporom prema pisanju, jer, ako je potreba za pisanjem i njeno ispunjavanje sladak obred, utoliko je više pisanje knjiga žrtvovanje, gubljenje pred materijalnim. Izgleda u trenutku, a možda je to baš tako, ako ne sada, u budućnosti će se to potvrditi, da su knjige romani pripovetke, dela jednomo reči, niži oblici pisanja, daleko niži od beleženja iz dana u dan — beleženja

o mirisima, o bojama, o bolovima u telu, o šumovima koje osluškujemo u svojim ušima, u svom telu. Beleženje iz dana u dan može biti življenje — pisanje knjiga je oduzimanje od života, zaustavljanje vremena da bi se reklo nešto što često već mnogi, ako ne svi znaju.

Radujem se što jednoga dana možda neće biti knjiga kakve pišemo kakve su ljudi pisali o sebi i o drugima, već će biti nekih drugih knjiga — kako se može osetiti čovek popodne posle kiše ili koliko je čovek mali kada ide u dolinu i okrene se prema planinama na čijim je vrhovima sneg.

Takve knjige će jednoga dana nastojati ne da nauče nekoga ili kažu nešto, već da vam pomognu da shvatite da je i neko drugi, a ne samo vi, uživao slušajući močvaru (ako je bude bilo) predveče ili išao jednoga jutra gologlav po hladnoći ivicom doline.

O, da li će biti tako?

(O MIRISU MASTILA.) Uveče često, dok kraj otvorenog prozora, leti, slušajući zrikavce (u proleće daleke močvare) hoću da pišem, zaustavljen malo pred belom hartijom, i otvaram svoje veliko crno naliv pero u želji da se predam pisanju (naravno, uplašen neizvesnošću onoga što dolazi), ja pokušavam sve da napustim, ali najednom obuzme me miris mastila, udari mi u podsvest, otvori mi široke mogućnosti za pisanjem. Otkrivam, tada tek, koliko je pisanje opasnije od svakog drugog igranja sa smrću. Sećam se tada (sada pomalo umoran i ispražnjen, iako nikakvog dela još iza mene nema) svih onih časova kada sam sa zanosom pisao mastilom, mastilom iz jedne velike staklene mastionice, običnim perima, a uz petrolejku, na selu; kada sam pisao pesme u velikom zanosu, kao dvanaestogodišnji dečak, pisao obuzet činom stvaranja, pisao da bih kasnije sve to bacio ili zaboravio možda na tavanu svoje stare kuće da izgrizu miševi.

Opojni miris mastila, ali onih, tada slavnih mastila kojima sam tada pisao, nekih oporih zelenih mastila (i žučkaste hartije, vrlo stare) kada sam rezao guščija pera, detinjasto palio sveću i gasio električku, da bih pisao zanosna dela, koja ću spaliti kada malo odrastem, u stvari, trudim sam se da otkrijem suštinu stvaranja.

To je neponovljivi zanos pisanja. Više nikada, više nikada mi se to ne može desiti! Da li zato što sam to sve sam izneverio. S naporom pisao sam hemijskim olovkama, grafitnim olovkama, pisacom mašinom, pravo u olovo — svim perverzним načinima. A sada sam se vratilo pisanju mastilom, jer iako pisanje mastilom čini moj rukopis do krajnosti nečitkim, ono me nadahnjuje — nadahnjuje mirisom.

Ali koji je to miris? Da li miris ovog mastila koje miriše u trenutku dok ovo beležim ili miris drugih mastila — mastila moga detinjstva i rane mladosti, kada sam započinjao da pišem. Da li je to uopšte miris mastila ili miris nekadašnje zanesenosti nežnog dečakčkog bola, tako draga nesrećne mladosti. Šta je to? Koliko još treba pisati da bi se to saznalo i samo otkrilo.

O POTREBI DA SE PIŠE I O PISANJU KNJIGA). U početku već treba odvojiti ove dve pojave jednu od druge: potrebu za pisanjem od pisanja knjiga. Makar koliko one izgledale povezane, iste čak, uvek mi se činilo, i znam da sam u pravu, da je to nešto odvojeno, svako samo za sebe. Što sam više o tome mislio, najzad što sam više pokušavao da pišem, to mi je postojalo očiglednije.

Potreba za pisanjem govorim isključivo o potrebi za pisanjem kod stvaralaca (istinskih pisaca), pripada onoj vrsti intimnih osećanja koja dolaze iz čovekovog biološkog bića, ona je kao neka fiziološka potreba za nadoknađivanjem nečega što njemu (autoru) nedostaje. Neispunjavanje te potrebe, kao i nehranjenje, nedostatak vitamina ili minerala, može izazvati poremećaje u ćelijama, malaksalost tela, možda čak i teške neizlečive tumore. Potreba za pisanjem je osećanje koje se javi predveče dok gledate kako se vrane skupljaju (ja sam starinski čovek) na tornjevima katedrale, dok se šetate pod drvećem, dok slušate vozove u daljini, dok putujete; najčešće dok ste sami, dok pripadate samom sebi, — to je valjda želja da se još više osamite u tih nekoliko rečenica, u malom dijalogu, u nekoliko besmislenih stihova, koje bi možda psihoanalitičari uzeli za primer poremećenih ideja, šizofrenije, neurotično ponašanje tela koje nosi vaše ime (ili, u nekim režimima, policija povod da vas smesti u male hladne ćelije u kojima ćete se grčiti od hladnoće i bola).

Potreba da se napiše nekoliko rečenica, mali odlomci, potreba da se redovno piše, beleži, ne potreba za pisanjem knjige, govori o postojanju pisca u vama. Onog koji će iskazati, makar i u Beleškama u vrtu, nekoliko, možda mucavih, besmislenih ideja — ali potreba je zadovoljena, neki mali obred je obavljen. To i liči, zaista, najviše na neki obred — pisanje pred san, na primer, kao zaustavljanje pred ogledalom uoči spavanja, kao redovno otvaranje prozora i zadržavanje na njemu onaj trenutak vremena (magnovenje jedno) da bi se videlo cveće u vrtu. Šta iz toga proizilazi: to su listovi hartije, čitave sveske bogate slikama, idejama, nedopisane knjige koje ste pisali a kojima se više nećete vratiti — tajni nepoznati život Vas i Vaših ličnosti o kojima ste pisali, neke linije kao crteži, kao signali — rasejanost vašeg genija, Vas životinje. Najbolje je da to nestane zajedno sa Vama jednoga dana, da Vas niko ne upozna, niko Vam se ne podсмеva proučavajući to delo.

Istina je, nekada se to od reči do reči pretvara u knjige, Vi te rečenice ponovo uzmete u pero u Vašu pisacu mašinu (o jada!) i ponovo ispisujete, doterujete u pripovetke, u romane, u neka dela kojima želite nešto da kažete. (Kome?)

Potreba za pisanjem je elementarna istina za pisca, isto kao i potreba za nepisanjem (o čemu treba dugo i mnogo pisati), ali je zato pisanje knjiga nešto drugo, nešto malo niže, praktičnije. Pisanje knjiga je nešto što daje manje zadovoljstva i ono pripada sferi zanata, kao kombinatorika, kao, možda čak, iznevećavanje života.